

9.9.2003

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Oikeusministeriö
9. 09. 2003
Oll 21. 41. 2002
04031:00/2002

OM:n lausuntopyyntö 17.6.2003

RAHOITUSVAKUUSTYÖRYHMÄN MIETINTÖ

Oikeusministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa Rahoitusvakuustyöryhmän mietinnöstä (oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2003:15). Lausuntonaan valtiovarainministeriö esittää seuraavan.

Yleisiä huomioita. Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rahoitusvakuuksista, joka koskee arvopapereiden ja tilirahan käyttöä vakuutena rahoitusmarkkinoilla ja yritysrahoituksessa. Tarkoituksena on panna täytäntöön rahoitusvakuusjärjestelyistä 6.6.2002 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2002/47/EY), joka mahdollistaa kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla omaksuttujen vakuusmuotojen käyttämisen. Valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosaston edustaja on ollut mietinnön valmistelleen oikeusministeriön työryhmän jäsen, ja osallistunut myös direktiiviehdotuksen valmisteluun neuvoston työryhmässä.

Ehdotetussa rahoitusvakuuslaissa säädetään mahdollisuudesta sopia omistusoikeuden siirtävästä vakuudesta. Osapuolet voisivat sopia arvopapereiden tai tilirahan kaupasta takaisinostoehdoin tai muusta sellaisesta järjestelystä, jossa vakuuden antaja luovuttaa arvopapereita tai tilirahaa velan vakuudeksi niin, että vakuuden saaja saa niihin omistusoikeuden. Vakuuden saajan olisi palautettava vastaava omaisuus vakuuden antajalle sovittujen ehtojen mukaisesti viimeistään eräpäivänä, jollei ole sovittu, että palauttamatta jäävien arvopapereiden tai tilirahan arvo kuitataan velkaa vastaan. Osapuolet voivat panttauksessa sopia, että pantinsaajalla on ennen velan erääntymistä oikeus myydä pantiksi annetut arvopaperit tai tiliraha taikka muutoin oikeudellisesti määrätä niistä.

Mietintö nojautuu merkittävässä määrin valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvien kysymysten käsittelyyn, ennen muuta rahoitusmarkkinoiden kehittämiseen. Mietinnössä myös ehdotetaan muutettavaksi arvopaperimarkkinalain (495/1989) 4 luvun 5 §:ää, mihin valtiovarainministeriöllä ei ole huomauttamista.

Mietintöön ei sisälly verolainsäädännön muutosehdotuksia, mutta niistä todetaan (s.30), että ”tarvittavat muutosehdotukset valmistellaan myöhemmin valtiovarainministeriössä”. Näitä muutosehdotuksia ei tarkemmin identifioida, eikä valtiovarainministeriössä tällaisia muutosehdotuksia ole valmisteltavana. Mainittu toteamus saattaa siten antaa, jos se sellaisenaan liitetään hallituksen esitykseen eduskunnalle, osittain harhaanjohtavan kuvan valtiovarainministeriössä tapahtuvasta valmistelusta. Mietinnössä on lisäksi muutama muu verotukseen liittyvä alustava huomautus. Yhtäältä todetaan (s.24), että ”ratkaiseva merkitys uusien vakuusmuotojen yleistymisessä on se, miten niitä arvioidaan verotuksessa”. Toisaalta katsotaan (s.29) olevan vaikeaa luotettavasti arvioida, missä määrin uudet vakuusmuodot yleistyvät, koska ”verotus ohjaa markkinakäytäntöjä olennaisella tavalla”. Nämä toteamukset huomioon ottaen vaikuttaa siltä,

että työryhmän kuulemien asiantuntijoiden piiriä olisi kireästä aikataulusta huolimatta ollut syytä laajentaa myös verotuksen asiantuntijoihin.

Ehdotetun rahoitusvakuuslain käytännön toimivuuden ja verotuskäytännön välistä yhteyttä korostetaan mietinnössä kahteen otteeseen. Tältä kannalta vaikuttaa tarpeelliselta, että kyseisiä kohtia syvennetään ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. Rahoitusvakuusdirektiivin kansalliseen täytäntöönpanoon varattu määräaika päättyy jo 27.12.2003. Koska valtiovarainministeriössä valmisteltava yritys- ja pääomaverotuksen uudistus on edelleen vireillä, ministeriö esittää erityisesti seuraavat verotusta koskevat näkökohdat ehdotetun rahoitusvakuuslain perustelujen kehittämiseksi.

Verotusta koskevia huomioita. Omistusoikeuden siirtoon perustuvat rahoitusvakuudet muistuttavat ominaisuuksiltaan arvopaperimarkkinoilla jo käytössä olevia arvopaperien lainaus- ja reposopimuksia, etenkin jos pantinsaajalla (lainaksiottajalla tai reposopimuksessa ostajalla) sopimuksen mukaan on oikeus myydä arvopaperit edelleen. Perustelujen mukaan (s.67) lainaus- ja reposopimuksia ei nykyisin juuri käytetä vakuustarkoituksessa.

Lainaus- ja reposopimusten verokysymykset kiteytyvät pitkälti siihen, pidetäänkö omistusoikeuden siirtoon perustuvan rahoitusvakuuden nojalla tapahtuvaa arvopaperien luovutusta verotuksessa luovutuksena, joka realisoi myyntivoiton ja mikä katsotaan hankintamenoksi. Arvopaperin omistajaa verotetaan myös arvopaperin tuotosta.

Näyttää ilmeiseltä, että eri verolakeihin sisältyvät lainaus- ja reposopimusten verotusta koskevat säännökset eivät keskeisiltä osin soveltuisi uusiin rahoitusvakuusinstrumentteihin.

Mainittavaa apua vakuusjärjestelyjen verotuksen arviointiin ei ole saatavissa myöskään oikeuskäytännöstä. LEX-osakelainausta koskevassa päätöksessään KHO (1996 T 1266) katsoi arvopaperien lainaksiannon luovutukseksi, vaikka vastiketta ei maksettu. Luovutushinnaksi katsottiin osakkeiden käypä arvo luovutushetkellä. Lainaksiantajalle syntyi arvopaperien käyvän arvon suuruinen saaminen lainaksiottajalta. Arvopaperien palauttamisen yhteydessä muodostui uusi saanto ja palautettujen osakkeiden hankintameno on lainaushetkellä syntyneen saamisen arvo. Lainaksiottajan verotuksessa lainattujen osakkeiden hankintamenona pidettiin vastaavasti lainaksiottohetken käypää arvoa; samaa arvoa pidettiin veronalaisena luovutushintana osakkeita palauttaessa.

Niukan oikeuskäytännön perusteella erilaisten rahoitusvakuuksien verokohtelua on vaikea ennakoida. Mainittu päätös koski vakioehtoista tuotetta, joka ei soveltune vakuuskäyttöön. Verotuksellista arviointia vaikeuttaa sekin, että lainaussopimusten kirjanpitokäsittely poikkeaa mainitun ennakkopäätöksen mukaisesta verokohtelusta. Reposopimuksista ei ennakkoratkaisuja ole.

Rahoitusvakuuksiin liittyvien transaktioiden verokohtelu nykylainsäädännön mukaan on epäselvä ja jäisi ennakkoratkaisuilla selvennettäväksi. Jos rahoitusvakuuksien verokohtelun selkeyttäminen lainsäädännöllisesti katsotaan tärkeäksi, olisi samalla tarkasteltava nykyisiä lainaus- ja reposopimuksia koskevia säännöksiä. Käynnissä olevan yritys- ja pääomaverotuksen uudistamisen yhteydessä osinkoverotusta tullaan uudistamaan. Tässä yhteydessä tulee tarkasteltavaksi lainaus- ja reposopimusten verotus ainakin sijaisosinkosäätelyn osalta. Rahoitusvakuuksien verotusta koskevien lainsäädäntötarpeiden laajempaan selvittämiseen tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole edellytyksiä, vaan se jäisi tehtäväksi myöhemmin. Lainsäädännön tarkistaminen edellyttäisi kansainvälistä vertailua muun ohessa siitä, millaisiin verolainsäädännön muutoksiin direktiivin implementointi on muissa maissa johtamassa.

Jatkovalmistelua koskevia huomioita. Mietinnössä todetaan, että eräistä arvopaperi- ja valuutakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annetulla lailla eli ns. nettoutuslailla (1084/1999) ja rahoitusvakuuslailla ”on useita yhtymäkohtia, joita on jatkovalmistelussa otettava tarkasteltaviksi”. Jatkovalmistelun ajankohdasta ei mietinnössä mainita. Mahdollista kuitenkin lienee, että jatkovalmisteluun voitaisiin yhdistää em. verotusta koskevien kansainvälisten vertailutietojen hankkiminen.

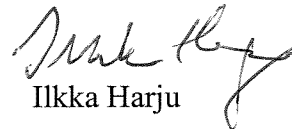
Mietinnössä on eräitä teknisiä puutteita, kuten vakuutusalan sääntelyä koskevat viittaukset (s.5, s.41 ja s.52), jotka ehdotuksen kieliasuun tehtävien tarkistusten ohella korjattaneen ehdotusta viimeisteltäessä.

Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä

Raimo Sailas

Lainsäädäntöneuvos

Ilkka Harju